

მეზემსი

№ 17

№ 17

1883—1906 წ.

15 სექტემბერი.

შ ი ნ ა ა რ ს ი.

სალიტარატურო განმეორება: კიდევ საქართველოს ეკკლესიაზე, (მართებლობის გამოცხადება).—ჩვენი სიტყვა.—ტოლსტოი ტოლსტოის წინააღმდეგ.—სოციალიზმი და ქრისტიანობა.—მცირე შენიშვნა, (კულაშის საბლ. სამლ. დაღ-კელისა გამო).—ქურნალ-გაზეთებიდან.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

სწავლა და მცინიარება ქრისტიანობაში საჩუშობიდან და კითხვ-წერილები: რა არის ვოველივეზე უფლები ამ ქვეყანაზე? მლ. პ. ელბაქისისა.—ადამიანი, როგორც სულიერ-ხორციელი, გონიერი, ზნეობითი, თავისუფალი და პირიქანი არსება, ი. ბალუევისა.—განცხადება.

ქიდეხ საქართველოს ექალესიაზე.

(მართებლობის გამოცხადება.)

საქართველოს ეკკლესიის ავტოკეფალიობის აღდგენის შესახებ შეამდგომლობისმებერ კოფილის ექსარხოსის ნიკოლოზისა, რომელსაც სოხოვდენ მას იმერეთის, გურია-სამეგრელოს, გორის და ალავერ-დის ეპისკოპოსები, ხელმწიფე იმპერატორმა უწმი-დესი სინოდის ობერ-პროკურორის უქვეშევრდომი-ლესის მოხსენებაზე, თერთმეტს ამა აგვისტოს თვისა, უბღღესად კეთილ ინება: გამოცხადოს სხენებულ მღვდელთ-მთავრებს, რომ კითხვა საქართველოს ეკკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენების შესახებ გარ-დაეტეს განსასჯელად აღდილობით მომავალ რუსე-თის საეკკლესიო კრებას.

* *

უწმიდესმა სინოდმა თავის დადგენილებით 18 იანვრიდან, 1906 წლისა, № 259, დაწესა განსაკუთ-რებული საბუჯო განსასჯელად და მოსაწესრიგებლად საქართველოს საეკკლესიო ეკკლესიის საქმეთა მოსკოვის მიტროპოლიტის ვლადიმერის თაფელო-მარგობით, კიევის მიტროპოლიტის ფლადიმანესაგან, რომელნიც მსახურებდენ კავკასიაში, აწ უკვე ვლა-დმირის. მთავარ ეპისკოპოსის ნიკოლოზისა და ქართველ ეპისკოპოსთა იმერეთის ეპარქიის ლეონი-დისა და სუხუმის—კირიონისაგან. უწმიდესმა სი-

ნოდმა მიიღო-რა სახეში ამ საბუჯოგან შეშუშევე-ბული სხვა-და-სხვა ზომები საეკკლესიო საქმეთა მმართველ-გამგეობისა და სამრეველო და სასულიერო სასწავლებელთა კეთილად მოწყობისათვის საექსარ-ხოსოში ინება, ეხლავე სანამ საექსარხოსოს საქმეები გარდასწყდებოდეს მომავალ აღდილობრივ რუსეთის საზოგადო საეკკლესიო კრებაზე აღსრულებულ იქმ-ნეს შემდეგი ზომები: 1) რომ სრულიად აღდგენილი იყოს მღვდელმთავართა უფლებანი საექსარხოსოში გადაკეთდეს დამოუკიდებელ ეპარქიებად იმერეთისა, გურია-სამეგრელოსისა და სუხუმის ეპარქიები. ყო-ველ დამოუკიდებელ ეპისკოპოსებთან საექსარხო-სოში დაწესდეს ღღევანდელს დროს არსებულის სასულიერო მონსისტორიების მსგავსად საეპარქიო სამართველონი, შედგენილი სამი წევრისაგან—სამ-ღვდლო პირთაგან, რომელსაც იჩრჩეს აღდილობითი მღვდელთ-მთავარი და ამტკიცებს ექსარხოსი საქარ-ველოისა. კანცელარიები ამ სამართველოთა უნდა მოეწყოს ღღეს არსებული ეპარქიის კანცელარიები-საგან რამდენიმე მოსამსახურე პირთა მომატებით. ყოველივე საქმე, რომელიც ექვემდებარება სასუ-ლიერო კონსისტორიის წესდების ძალით საეპარქიო სასულიერო მთავრობის გამგეობას, გარდაეტეს იმე-რეთის, გურია-სამეგრელოსის და სუხუმის ეპარქიების სამართველოებს. მიენდოს კანტორას, რომ ეხლავე შეუდგეს თან-და-თან გარდაცემას აღსრულებელ

საქართველო
საქართველოს
საქართველო

საქმეთა დანიშნულებისამებრ. ქართლ-კახეთის და იმერეთის სინოდის კანტორა გადაკეთდეს ამ სახით, რომ იგი სამი ნიადაგი წვერით აწარმოებულეს სასულიერო კონსისტორიის საქმეებს საქსარხოსოში და ერთად საქსარხოსოის ყველა ეპისკოპოსებთან, რომელნიც უნდა იწოდებოდნენ წვერებად კანტორისა, ექსარხოსის თავმჯდომარეობით უნდა მართებოდნენ ყოველ საეკლესიო დაწესებულებათა, რომელსაც ექვემდებარებიან ყველა ეპარქიები საქსარხოსოში. წვერები კანტორისა დაიბარებოან საქართველოს ექსარხოსისაგან საქიროებისამებრ ორჯერ ან სამჯერ წელიწადში. კანტორის გამგეობას ექვემდებარებიან შემდეგი საქმეები: ა) მსჯელობა საზოგადო კითხვათა დაცვისა და ვაერცულეებისა მართლმადიდებლის სარწმუნოებისა კავკასიაში, ამაღლება მწყემსთა და სამწყსოთა ზნეობრივი და სარწმუნოებრივი მღვდმარეობისა, განხილვა ამის შესახებ შესანიშნავ საქმეთა მოხსენებითა უწმიდესი სინოდისადმი; ბ) საჩივრები მღვდელმთავრების განკარგულებაზე როგორც სასულიერო ისე საერო პირთაგან შემოტანილნი; გ) საჩივრები სასულიერო პირთაგან თავის მღვდელთ-მთავრებზე უკანონოდ დაჯარიმებისა და დასჯისათვის; დ) საჩივრები სასულიერო წოდებისაგან უკანონოდ სასამართლოების განწინებათა-გამო რომელნიც ექვემდებარებიან უწმიდესი სინოდის გარდაწყვეტილებას; ე) საქმეები, რომელნიც შეეხებიან ხაზინიან გამოსულის ფულების გაყოფას ეპარქიებთა-შორის და სინოდის სპეციალური ფულების გაყოფას. სხვა საქმეებისამებრ, რომელნიც ექვემდებარებიან სინოდის გარდაწყვეტილებას ეპარქიის მღვდელთ მთავრები მოახსენებენ უწმიდეს სინოდს ექსარხოსის საშუალებით.

2) მოეთხოვოს სამასწავლებლო საქუის დაჩქაროს დაბოლოებითი გარდაწყვეტილება სკოლების შესახებ საქსარხოსოში. 3) მოემატოს საქსარხოსოის სასულიერო სასწავლებლებში სწავლება საეკლესიო ღვთის მსახურების ენაზე და ადგილობრივი გალობას საეკლესიო სლავიანური ენის მაგიერ. მიექცეს ყურადღება, რომ განავითარებდნენ პრაქტიკულად მოწაფეთა ქართულად ქადაგებაში და შესაწავლონ მოწაფეთ წირვისა და სხვა ღვთის მსახურების წესები ქართულ ენაზე, რომ ასე მომზადებულთა შესარულღონ ღვთის მსახურება ქართულს ენაზედ წესიერად და წარმოსქვენ მშენებრად ქადაგებანი.

დაარსონ ყველგან კომისიები „დაბადების“ გადასასათარგმნელად ადგილობით ენებზე და ამ კომისიებმა მოაწყონ საქმე საღმრთო და ღვთის მსახურების წიგნები იბეჭდებოდეს საკმაოდ ყველა ეკლესიებისთვის და საგალობლო წიგნებიც.

* *

ვინაიდან უქალი სინოდისაგან მიღებული სინოდის კანტორის გაუქმებაზე და კონსისტორიის დაარსებაზე ამ დღემში აღნიშნულ კანტორაში მიყოფენ ხელს გაარჩიონ საქმეები იმერეთისა და გურია-სამეგრელოსისა გასაგზავნელად დანიშნულებისამებრ აღნიშნულ სამართველოებში.

ეს მართებლობის განცხადებანი დაუბეჭდეს რა გაზეთ „Речь“-ს თავის მხრით საქიროდ დაუნახავს ეძღვნა შემდეგი სიტყვა ამ კითხვის გამო.

ჩვენ ვესწრებით, ამბობს გაზეთი, არა ჩვეულებრივ სანახევებს: მთელი ნაციონალური ეკლესია — საქართველოს გამოვიდა საბრძოლველად უწმიდეს სინოდთან. საქართველოს სამღვდლოების კრებამ დაადგინა, რომ არ მიიღოს ახლად დანიშნული საქართველოს კათედრაზე ეპისკოპოსი ნიკონი საქართველოს ეკლესიის ექსარხოსად. მაგრამ არა მიმხედველი ამისა ეპისკოპოსი ნიკონი უკვე მივიდა თბილისში. რადგან არც ერთმა მხარემ არ დაუთმო ამისათვის შესაძლებელია ორნაირი მოქმედება: დატუსალება, გადასახლება, ეგზეკუცია, დამკვიდრება ქრისტეს ტახტის გამგისა კათედრაზე ხიშტებით. შეიძლება მოხდეს ახალი მწვალებლობაც მართლმადიდებელ ეკლესიაში და გამოცხადება მთელი საქართველოს ეკლესიისა მწვალებლებლად. დღევანდელს არსებულს ღრმა პოლიტიკურ და ნაციონალურ კრიზის კავკასიაში მიმეტება კიდევ ერთი საშიშროება. ეხლანდელ დავას საქართველოს სამღვდლოებისა რუსეთის სინოდთან, უეჭველია აქვს პოლიტიკური მნიშვნელობა და შედეგია ქართველთა ხალხის თვით შეგნებისა. რვა-ასი წლის განმავლობაში ქართველები ეკლესია იყო თავისუფალი გამეფ თავის საქმეებისა და დაიცვა თავისი დამოუკიდებლობა რუსეთთან შემოერთების ღროსაც 1801 წელსა. ათი წლის შემდეგ შემოერთებისა ბიუროკრატია წაართვა ქართველების ხალხს ეკლესიური თავისუფლება და დაუმორჩილა ბიუროკრატულ დაწესებულებას — სინოდს. უმფროსობა რუსის ეპისკოპოსობისა და

სინოდისა საქართველოს ხალხისა და სასულიერო უწყებისათვის არის მხოლოდ შემოდებელი ქართველების გარუსებისათვის, რომლითაც დიდი ხნის განმავლობაში ბრკოლდება და იხშობა ყოველივე განვითარება ქართველთა ხალხისა და სასულიერო ცხოვრების მიმდინარეობისა. რასაკვირველია, განმათავისუფლებელი მოძრაობის შემდეგ საქართველოს სამღვდლოებმა მთლიანად დატოვეს მისწრაფება აღდგინებისათვის თავის ეკლესიის დამოუკიდებლობისა, რომელსაც აქვს ამაზე სრული იურიდიული და ხალხობისური უფლება... სენდისის თავისუფლების გამოცხადების შემდეგ და კონსტიტუციონური წესების შემოდებისა რუსეთში ქართველების სურვილი იქონიონ დამოუკიდებელი ეკლესია სრულებით კანონიერია, მხოლოდ ჯინიანობა და ერთად მხოლოდ არაფერზე დამყარებული უარის თქმა სასულიერო ბიუროკრატისა ვერ ხედავს თავის უმიზნო მოქმედებას თუ როგორ ტყუილია უბრალოდ ელოდება წინ საქართველოს ეკლესიას რომელსაც სწყურია ეკლესიის თავისუფლება და კანონიერი მისი უფლების აღდგენა. არ შეიძლება გამართლოს კაცმა ძალით შეპყრობა საქართველოს საექსარხოისისა ბიუროკრატიული კანცელარიით; ამ შემთხვევაში უადგილოა ფინანსური ანგარიშების მიღება სახეზე, ვინაიდან საქართველოს ეკლესია უზრუნველყოფილია თავისი საკუთარი ხალხის ქონებით. მაშ რით ხელმძღვანელობენ, როცა უარს ეუბნებიან ქართველებს ეკლესიის განთავისუფლებაზე? ეს არის მხოლოდ ბიუროკრატის კანცელარიის ერთადერთი დაჯინებული ჩვეულება, დამყარებული პოლიტიკურ ძალ-მომართობაზე. და ნუ თუ შესაძლებელია ხალხისა და საზოგადოდ სახელმწიფოს ინტერესებისათვის ცეცხლის შეკეთება კიდევ ამ დაშორებულ ქვეყანაში — კავკასიაში?"

ჩვენი სატყვა.

ძლიერ გასაკვირვლია, რომ სინოდის განკარგულება იმერეთის და გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსების უფლების მიჩიქების გარდაწყვეტილება იანერის თვიდან დღემდისინ არ გამოცხადებულა. თუ მართლა სრული უფლება მიენიჭათ ამ ეპარქიის ეპისკოპოსებს ექსარხოისის და კანტარის შესახებ რაღა საქირთა ფულების ხარჯვა. თუ სამი ეპარქიის მღვდლო-მთავრებს მიენიჭა ასი წლის

შემდეგ წართმეული უფლებები ქართლ-კახეთის ეპარქიან რაღა და. შავა, რომ მას არა ყავს სრული უფლების მქონე ეპისკოპოსები? ბევრი რამ არის მკითხველისათვის გამოუტყვეველი ამ ახალ „რეფორმების“ შემოღების საქმეში. დიდი, საქირთა ხელავე გამოირკვეს ყოველივე გაუგებელი, თორემ მარტა არხივის ქალადღების გამოყოფა სინოდალური კანტარისაგან და თავ-თავის ეპარქიებში მათი დაბრუნება, ამასთან სამი აღრჩეული მღვდლისაგან კომიტეტი (ისიც ეპისკოპოსებისაგან აღრჩეულები) ეპარქიის საქმეების მოსაწესრიგებლად ეკლესიის საქმეს ვერ დაეხმარება და სარწმუნოებისა და ქრისტიანულ ზნეობის საქმეს წაღმა ვერ დააბრუნებს, სინოდალნი კანტორაში უკანასკნელ დროს ძლიერ ბევრი წევრები დანიშნეს, ეკონათ, რასაკვირველია, საქმე კარგად წავაო, მაგრამ კარგად კიარა სულ უკუღმა წავიდა საქმე და ორას ორმოცდა ათი ათასი მანეთიც გაიფლანგა... ვინ გვაძლევს ამ ფულებს?... სინოდს თუ ექსარხოებს?..

ბევრი კეთილი კაცია რუსეთში. ჩვენი გაქირვება და ჩვენი დაჩაგვრა ისე აწუხებს, როგორც თავიანთ მოძმეთა. მაგრამ, სამწუხაროდ, ბიუროკრატიულ ნიადაგზე აღზრდილი სასულიერო წოდებაში კი ძლიერ იშვიათად მოიხსენება ისეთი პირები, რომ სახარების მცნებისამებრ უყურებდნენ ქართველებს, როგორც თავიანთ მოძმეებს. ქართველები, ლეკები, ჩიჩნები, კეხუთაყვანის მცემლები — ვოტიაკები და ყახანელი თათრები ერთია მათთვის! არავითარი ვარჩევა ქართველებისათვის მათთვის არ არსებობს! რა ხეირს უნდა მოელოდეს კაცი როდესაც ამისთანა კაცებს ჩაუვარდება გადასაწყვეტად ქართველების ეკლესიის განთავისუფლების საქმე? ყოველი სასულიერო პირი, რომელიც მსახურდება საქართველოში საქართველოს ეკლესიის წყაზღვევით, ჩაგვრით, ათას გვარ ცილის დაწამებით და დაბნელებით ღირსი გამხდარან დიდი ადგილის მიღებისა და რა კეთილს იტყვიან, როცა მათ კითხვენი ამ ეკლესიის და ამ ხალხზე რამეს? საქართველოს ეკლესია დიდს უზედურებას ითმენდა, რომ ხანდისხან ხელმწიფეებს არ გამოეღვათ ხოლმე თავი და არ აეღავათ ზოგიერთ დაწყებულილებათა განკარგულებანი. უკანასკნელ დროს ხელმწიფისაგან უმაღლესად დამტკიცებული წესდებულიებანი სინოდმა ვააუქმა და ამით სულ დაეცა

სარწმუნოება და კეთილზნობა როგორც ხალხში ისე სამღვდლოებაში..

ვასაოცარი და გასაკვირველია როგორ ვერ გაიგეს და რატომ არ შეიგნებენ ამდენი ხანი, რომ სინოდის კანტორას და ექსარხოზობას არავითარი სარგებლობა არ მოუტანია და არც მოაქვს საქართველოში არც სახელმწიფოსათვის, არც ეკლესიისათვის და არც ხალხისთვის. რა უნდა გააკეთოს კანტორამ და ექსარხოზებმა, როდესაც იმისთანა საქირო წიგნი როგორიც არს „ღაიფონი“ და „კურთხევაი“ ვერ დაუბეჭდია და ვერ დაუბეჭდავია მთხოვნელი ოცდა ხუთი წლის განმავლობაში? რისგან ხდება ეს? იმისგან, რომ არც არაფერი თვითონ შეუძლიათ და არც სხვას აძლევენ ნებას. ეხლა იწერებინან: კომისიები დანიშნეთ და დაბადება გადათარგმნეთ ადგილობრივ ენებზეო! მშვენიერად გადათარგმნილი დაბადება გვექონდა და ისე საზიზღრად დამახინჯა კანტორამ დაბეჭდვის დროს, რომ სრულიებით დაბადებას აღარ გავს. აკრძალული უნდა იყოს მისი გაყიდვა, ჩვენის აზრით, თუცა დიდი ფული დაჯდა მისი დაბეჭდვა. დაინტერესებულ პირებს ურჩევთ წაიკითხონ ყ-დ სამღვდლო პეტრეს მოხსენება კანტორაში, შეტანილი 1885 წელში კანტორისგან დაბეჭდილ დაბადების შესახებ გასაშტერებელი შეცდომებით. თუ მშვენიერად ნათარგმნი დაბადება გააფუჭეს, როგორ მოახერხებენ აფხაზურ და თათრულ უნაზე მის გადათარგმნას?..

„გაგრძელება იქნება“.

ბოლსტოი ბოლსტოის წინააღმდეგ.

თავის მოწოდებაში სამღვდლოებისადმი ტოლსტოიმ, სხვათა შორის, ძველი და ახალი აღთქმის საღმრთო ისტორია დედამიწასთან ვასწორა. „ნეტავი თუ მოიძებნებოდეს დღეა-მიწაზე იმაზე უფრო საზიარო წიგნი, ამბობს იგი. ამ წიგნს ასწავლიან ყოველს ქრისტიანს, როგორც ახალგაზდას, ისე იღვდესაც“.

ტოლსტოის ამ დასკვნით დაბადებაზე შეიძლება გავითვალისწინოთ მისი შეხედულება ამ წიგნზე წინეთ და ახლა. ერთს დროს ისიც ხომ ასწავლიდა საღმრთო ისტორიას იასნია პოლიანის

სკოლაში. აბა მოვიგონოთ რა აზრის იყო იგი იმ დროს ამ საგანზე? აი რას სწერდა იგი ამაზე თავის სტატიაში Яснополянская школа за ноябрь и декабрь мѣсяцы“

საღმრთო ისტორიის სწავლების შესახებ, ამბობდა ტოლსტოი, შემიძვეი უნდა ითქვას: წინაპირველად ის, რომ რატომ გადიან პირველში ძველ აღთქმას. მიუხედავად იმისა, რომ საღმრთო ისტორიის სწავლება ითხოვებოდა როგორც მოწოდებებისაგან, ისე მათის მშობლებისაგან, ყველა საზენირობებზე დაბადება უფრო ითვისებდა ბავშვის გონებას და გულის ყური, როგორც ეს დამახინჯე სამის წლის გამოცდილებაში. მე ვსინჯე ახალი აღთქმა, რუსეთის ისტორია და გეოგრაფია. ვსინჯე ყველასაგან მოწონებული ჩვენს დროში ბუნების მოვლენათა ახსნა-განმარტება, მაგრამ ეს ყველაფერი ავიწყდებოდათ და უგულოთ ისმენდნ. ისეთი სიხარულით მოპყვებოდნ ძველს აღთქმას ბავშვები როგორც სახლში, ისე სკოლაში და იმგვარ ინახავდნ, რომ ორს თვეს შემდეგ თავისთ სწერდნ რვეულებში საღმრთო ისტორიას თითქმის უკლებლად.

ჩემის ფიქრით კაცთა მოღმის სიყმაწვილის წიგნი ყოველთვის დარჩება საუკეთესო საყმაწვილო წინად ყოველის აღმზიანისათვის. ამ წიგნის გადაცემა ჩემის ფიქრით შეუძლებელია. გადასხვაფერება, შემოკლება დაბადებისა როგორც ამას ჩაღიან ზონტაიგის და სხვ. სახელმძღვანელოებში საზარლოდ მიმჩინა ჩემის შეხედულებით. წაიკითხეთ დაბადებაში ქვეყნის შექმნაზე და აგრეთვე შემოკლებულ საღმრთო ისტორიაში და აქედამ ადვილი წარმოსადგენია. თუ რამდენად შეუძლებელია დაბადების გადასხვაფერება. საღმრთო ისტორიაში ისეა ტექსტები, რომ თუ არ ზეპირად სხვანაირად მათი შესწავლა არ შეიძლება: დაბადებაში ბავშვის თვალის წინ იშლება ცხოველი დიდებულნი სურათი, რომელსაც ვერასოდეს ვერ ამოფხვრის კაცის გულიდან. გამოკლება საღმრთო ისტორიაში არ მოახერხდება სრულიად ამით მხოლოდ ჩვენ დავიძლევთ სილაზავის და ხასიათს საღმრთო წერილისს. რათა, მაგალითად გამოტოვებული ყველა საღმრთო ისტორიებში ის, რომ როდესაც არაფერი იყო სული წმიდა იქცეოდა უფსკრულზეო, რომ ღმერთმა მიწვიდ დღეს განისვენაო და იყო დილა

და მწუხრი. რათა გამოტოვებული ის, რომ ღმერთმა ჩაბერა თავისი უკვდავი სული ადამსაო, რომ ადამს ძილის დროს გვერდი გამოართვაო. დაბადება უნდა ჰქონოთ კაი ბავშვებს, რომ გაგებულ იქნას, თუ რამდენად მიუცილებელი და ქეშმარიტი იქნება მათთვის იგი. შეიძლება ზნეობა წამხდარ ქალიშვილებისათვის არ შეიძლება დაბადების კითხვა, მაგრამ გლახის შვილებისათვის კი სულ კარგია და არც ერთი სიტყვა გამოიშვია როდესაც იმათ ვაკითხვბდი. ზურგს უკან არავინ არ ხარხალებდა და გულ დამშვიდებული ისმენდნ ლოთის და მისი ასულების ისტორიას და ისტორია იუდასი შიშს გვის აღამიანს და არა სიცილოს...

რა ცხადი და გასაგებია, -განსაკუთრებით ყმაწვილისათვის და ამასთანავე შეხამებული და სერიოზული...

მისთვის, რომ ყმაწვილი მთელი თვის არსებით მასწავლებელს მიენდოს უნდა გადაუშალო მას ფარდის ისეთი მხარე, რომლის მეოხებით დახშული იყო მისთვის ყოველივე სიმშვენიერე იმ ვაჟიერებათა, ცოდნათა და პოეზიისა, რომელთად იმ უნდა მიეტოვებოდა მოძღვრება. მხოლოდ მაშინ როდესაც მუდამ ამ მოძღვრე სინათლისაკენ ექმნება მოსწავლეს ყუ-რადდება მიქცეული მაშინ შეუძლია მას გასწოის შრომა ისეთი, როგორც ჩვენ მიერ მისგან მოითხოვება.

რა საშუალება გვაქვს ჩვენ მისთვის, რომ მოწვევების წინაშე ავხადოთ ფარდა?

როდესაც დაუწყებ მათ დაბადების კითხვა მაშინ სრულიად დავიმორჩილო იმინი. აიხსნა თუ არა ფარდა ჩემსკენ იწყეს ლტოლვილება მათ. მათ შეიყვარეს წიგნიც, მოძღვრებაც და მეც. მე დამრჩენოდა მხოლოდ ხელმძღვანელობა გამეწვია მათთვის ქვეით. ძველი აღთქმის შემდეგ მე მოუთხარ ახალი აღთქმა და მათ უფრო და უფრო შემიყვარეს მეცა და მოძღვრებაცა. შემდეგ მოუყვები საზოგადო, რუსეთის, საბუნების მეტყველო ისტორიას დაბადებას შემდეგ ყველაფერს ისმენდენ, ყოველივე სწამდათ, სულ მემუღარებოდნენ, ქვეით ამესხნა, ამით მათ უკანასკნელ თვალის წინ გადაუშოვლიათ ხროვანების, ცოდნის და ჰასრის პერსპექტივები. შესაძლებელია ეს შემთხვევითი იყო. შეიძლება სხვა შკოლებში რომ სხვა გზით დამეწყია სწავლება უფრო მეტს ნაყოფს მივიღებდი. შეიძლება მაგრამ

ესეთი შემთხვევები მეორდებოდნ სრულიად უცვლელად ყოველივე შკოლაში და ოჯახში, ასე რომ შემთხვევას ეს სრულიადაც არ მიეწერება. ახალი ქვეყანა რომ გააცნო ბავშვებს და მეცადინაობით შეყვარება მისი ცოდნა დაბადების გარდა არც ერთი წიგნი არაა, მე ვამბობ მათზედაც, რომელთაც არ სწამთ დაბადება ისე როგორც გამოცხადება. არა, მე არ შემიძლია მიუთეთო რომელიმე ნაწარმოებზე, რომელსაც შეეძლო შეთანხმება ისეთი პოეტურად კაცის აზროვნების ის მხარეები, როგორც ამას ეხედვოდ დაბადებაში. ბუნების ვაგონება კითხვები განიზარტებიან ამ წიგნის მეოხებით, ყოველივე პირადელი დამოკიდებულებანი კაცთა ერთი მეორეში, ოჯახობისა, სახელმწიფოებისა, და სარწმუნოებასა პირველად ამ წიგნში ვკითხულობთ. აზრთა—დასვენა, სიბრძნე, ბავშურის კილოზე პირველად იპყრობს ყმაწვილის გონებას, დავითის ფსალმუნთა ლირაში მოქმედობს არამც თუ მოზარდ მოწაფეებზე, დიდებულაც მაგრამ გარდა ამისა თვითთულზე ამ წიგნიდამ პირველად ეცნობა ეპოსის სილათათეს შეუღარებელის სიმარჯვით და ძალით. ვის არ მოუღვა ცრემლები იოსების ისტორიისა და ძმებთან მისის შეხვედრის წაკითხვის დროს, ვინ არ მოუთხრობს გულსაკლავ ისტორიას სამსონის შეპყრობასა გაკრეკას, რომელმაც (სამსონმა) იძია რა შური მტერზე თვითონაც დაიღუპა და მტრებიც ააოხრა სისახლის ნანგრევებში და კიდევ რამდენი ასი სხვა შთაბეჭდილებანია, რომლებთაც ჩვენ დედის ძუძუსავით აღვიზარდეთ. დეე მისი, ვინც უარჰყოფენ დაბადების აღმზრდელობით მნიშვნელობას, ვინც, ამბობს, რომ დაბადებაში მოიქანაბა თავის დროა, დეე მათ გამოიგონონ ისეთი წიგნი, ისეთი მოთხრობები, რომლებიც ხსნიან ბუნების მოვლენათა ანუ საზოგადო ისტორიიდან, ანუ ოცნებიდან, რომელიც ისე მოიტაცებენ გონებას, როგორც დაბადება იტყვევებს გულსა და გონებას და მაშინ ჩვენც დავეთანხმებით, რომ დაბადებამ დრო მოიქამათქო.

ისეთი მოუხერხებელია ჩვენს საზოგადოებაში უღაბადებოდ ყმაწვილისა და კაცის განვითარება, როგორც შეუძლებელია უპომართო საბერძნეთის საზოგადოებაში. დაბადება ერთად ერთი წიგნი პირველი დაწყებითი სწავლისათვის დაბადება უნდა სამაგალითო როგორც ფორმით, ისე შინაარსის

მზრივ ყველა საყმაწვილო სახელმძღვანელოებში და ბავშვების საკითხავ წიგნებში. მდაბია ხალხურ ენაზე დაბადების გადათარგმნა მიუცილებელია. ამისთანა თარგმნით შეიქნებოდა ჩვენს დროში ახალი ეპოქა რუსეთის ერთა ისტორიაში.

მართალია ყველამ უწყის, რომ ლ. ტოლსტოი განუღვა ძველს თავის ღმერთებს. მაგრამ წარმოსადგენია განა რომ იმ ალტაცემაში, რომელიც მას წინათ მოსდიოდა დაბადებზე, ამ ემად სიმართლის ერთი ნაბერწკალი მინც აღარ ჩანს? რითი განსხვავდებიან იმ დროინდელი მაშინ „და საამჯრო ახლა“? მით, რომ ახლა მას აღარ მიანია ქეშმარიტად საღმრთო ისტორია? „მაგრამ ის მაშინაც“ როგორც თითონ ამბობს, ურწმუნო ნიგილისტი იყო. მიუხედავად ამისა თითონ მას სწამდა დაბადება და ამბობდა, რომ ურწმუნოებმაც უნდა დინახონ მასში მიუცილებელი და უღიდესი ზნეობრივ-აღმზრდელი მნიშვნელობა. ესეთი მნიშვნელობა დარჩენია მას დღემდისინაც.

მღ. გ. ანთაძე.

ბის და წარმატებისთვის საჭიროა მოისპოს კერძო საკუთრება და ყველაფერი საზოგადოების ხელში გადავიდეს. მაშინ მოისპობა ერთის მეორეზე ბატონობა, მუშა ხალხი განთავისუფლდება მონობიდან და დამყარდება ეკონომიური თავისუფლება. თავისუფლება შექმნის ყველას მესაკუთრედ და გაუქმებს იმ პირობებს, რომლებიც ერთს აძლევს მმართველობაში და კანონმდებლობაში მონაწილეობა მიიღოს, მეორეს კი არა; ეს იქნება პოლიტიკური თავისუფლების დასაწყისი.

სოციალისტების სწავლით, სამართლიანობა მოითხოვს. რომ უმცირესობის ინტერესები უმრავლესობის ინტერესებზე მაღლა არ იყოს დაყენებული. სწორეთ ამ სამართლიანობის დარღვევა არის პირდაპირი შედეგი მემკვიდრეობის შესახებ არსებულ წესისა. ეს წესი უნდა გაუქმდეს და მის მაღლად ყველას თანასწორი უფლება მიეცეს მიწის მფლობელობაზე, როდესაც მიწა იქნება საზოგადო და იმაზე ყველას თანაბარი უფლება ექნება, მაშინ ის უკეთესად იქნება შემუშავებული, რადგანაც ყველა მათგანი უფრო ერთგულად და მუყათად მოეკიდება საქმეს, ვიდრე ახლანდელი დაქირავებული მუშები.

მიწის საზოგადოების ხელში გადასვლის შემდეგ, სოციალისტების სწავლით, უნდა საზოგადოებისვე ხელში გადავიდეს ყველა საწარმოო საშუალებანი და ამასთანავე მოისპოს მემკვიდრეობა, რომლის არსებობაც შეუძლებელია კერძო საკუთრების გაუქმების შემდეგ.

რაკი მიწა, ყველა საწარმოო იარაღები და საშუალებანი დაეკუთნება მთელს საზოგადოებას, მიუცილებლად განხორციელდება სოციალიზმის მესამე მოთხოვნილება: წარმოების საამხანაგო ორგანიზაცია.

საზოგადოების ეკონომიური ორგანიზაციის ცვლილებასთან ერთად მოხდება სრული ცვლილება მთელ სახელმწიფო წესწყობილებაში.

ახალი სახელმწიფო იქნება რესპუბლიკანური. ამ სახელმწიფოში ყველას თანაბარი უფლება ექნება.

II

ახლა განვიხილოთ, როგორ უნდა შეხედოს ქრისტიანობამ სოციალიზმს.

სოციალიზმი მთლად მატერიალისტური სწავლაა. მას არ სწამს უზენაესი არსება, იგი ქადაგობს

სოციალიზმი და ჰრისტიანობა.

ჩვენი ცხოვრების უღიდესი ბოროტება,— ამბობენ სოციალისტები,— არის უთანასწორობა. ერთი, მაგ., ნაკლებ შრომობს, თითქმის არაფერს აკეთებს და ყოველივე ჯარბათ აქვს; მეორე კი დაწყებული დაბადებიდან, ყოველ ცისმარე დღე მუშაობს, იშვიათად ისვენებს და მაინც თავს ვერ ირჩენს.

რათა ესეთი გარჩევა? განა ყველანი ერთი ღვთის შვილები არ არიან?

ამ უსამართლოების მიზეზი, ამბობენ სოციალისტები, აწ არსებული წეს-წყობილებაა. ახლა, როგორც ვიცით, მიწა და საწარმოო იარაღები უმცირესობის საკუთრებას შეადგენენ. კერძო საკუთრება ჰყოფს ხალხს კლასებად და წოდებებად, იწვევს მათ შორის დაუსრულებელ ბრძოლას და მიუღვარებას, ერთს მეორეს ანაგრებიებს, ერთს მეორეზე აბატონებს და სხვ. ხალხის კეთილდღეო-

ულფთობას. სოციალისტურ იდეალებში სარწმუნოებას ადგილი არა აქვს დომობილი. ეს ადგილი უკავია თაყვანისცემას მთელ კაცობრიობას წინაშე. განახლებული, სოციალისტურად მოწყობილი საზოგადოება—აი ის უმაღლესი არსება, რომელიც სოციალისტებს სწამთ.

მაგრამ მიუხედავად ამისა, ბევრი რამაა საზოგადო სოციალისზმის და ქრისტიანობის შორის.

ყოველი უბირველეს ამ მკვახეებს ჩვენა ვხედავთ შეხედულებაში ქვეყნიერს ცხოვრებაზე. ქრისტიანობა, სოციალიზმივით, ხედავს, რომ კაცი ტანჯავა-შეუხარებაში იმყოფება. მთელი ახალი აღთქმა ამბობს, რომ დედამიწაზე უსაპართლოებაა გზატკეცილი. მთელი ქრისტიანული სწავლა მიმართულია იმისკენ, რომ უჩვენოს ხალხს საშუალება გამოვიდეს გაჭირვებულს მდგომარეობიდან.

ქრისტიანობაც საკუთრებას უყურებს, როგორც ბოროტებას. „უაღვლეს არს,—სთქვა ქრისტემ,—ქვეშა განსულად ხერგუს ნემსისას, ვადრე მდიდარი შესულად სასუფეველს ცნათს (მათ. 19, 24)*. ქრისტიანობა უბრძნებს მდიდრებს უარ ჰყონ საკუთრება: „წარუდ,—უთხრა ქრისტემ ვინმე მდიდარს,—და განქადაგე მონაკები შენი, და შეეცე გლახათს (მათ. 19, 21)*. იესო ქრისტეს არ ჰქონდა საკუთრება. და მერე შეუღღენ ქრისტეს.

ქრისტეს მოძღვრებამ კერძო საკუთრების უარს ყოფის შესახებ ნაყოფი ადრე გამოიღო.—მაშინ, როდესაც დაარსდა პირველი ქრისტიანული საზოგადოება. „მზავალ მორწმუნეთ ჰქონდათ გული და გონება ერთი; და არც ერთმან ვინ სთქვა მსხნაკები მისი თვისად; არამედ იყო ყოველადერთ მათ ცხოვრება, არა ვინ იყო ნაკულებკენ მათ შორის, რამეთუ ყოველნი, რომელნი იგი მუფლებელ იყვნენ დასნებისა, გინს სხლებისა და ყოვლისა მხსნაკებისა, განქადაგეს და განუფიქრეს მას ყოველთა, ვითარცა ვის რა უხმდა (საქ. მოგ. II. 44—45; IY, 32, 44)*.

თანასწორობი ძიობა და თავისუფლების იდეები—ახალ აღთქმის იდეებია; ამ იდეებზეა დაფუძნებული მთელი ქრისტიანობა.

პირველად ქრისტემა სთქვა, რომ ყველა ხალხი თანაბარია: ყველანი იშვენ ერთის დედამამისაგან, ყველამ ერთნაირად გადუხვია სიმართლეს, ყველასთვის საჭიროა ხსნა.

ძიობა—ეს სიტყვა ძვირფასი და ცნობილია

ყველა ქრისტიანისთვის. ძიობის იდეას ქრისტიანობაში საფუძვლად აქვს სიყვარული; ქრისტიანობა თხოულობს მოყვანისათვის თავის განწირვას.

ესევე უნდა ითქვას თავისუფლების შესახებ. ქრისტიანობა სრულს თავისუფლებას ღალადებს. ქრისტიანობის ნამდვილი იდეალი არის ხალხთა თავისუფალი კავშირი. როგორც სოციალიზმის, ისე ქრისტიანობის სურველია გაახორციელოს თავისუფლების იდეალი და შეხსნას ხალხს მონობის ბოროტი მართა ფაქტიურად კი არა, არამედ იურიდიულადც.

ქრისტიანობის შეხედულებით, არც ერთ არსებულ სახელმწიფოს მმართველობის ფორმა არაა იდეალური; მაინც იმ იდეალთან ახლო დგას დესპოტიური თვითმპყრობელობა ჯი არა, არამედ დემოკრატიული რესპუბლიკა, თავისუფალი კავშირი თვითმმართველ საზოგადოებისა. („სიტყვა“)

მეორე უმინიშნება.

(კულაშის საზღ. სამდ. დადგენილობის კამა)

მაშინ ანდერძით დამიგლო: განურჩევლად ყველას ვამო, სახლის პატრონს, სადაც ვიცხოვრებ, უფროს, რომელთანაც ვიმსახურებ, მისი ტანისამოსის მწმედ ფარეშს, მყარებს, მეუბოვებს, უბედურების ასაკილებლად მეუბოვის ძაღლს, რომ არ მიღრინოს.

მაღალჩინი.

† გაზეთ „შრომის“ 89 №-ში არის მოთავსებული კულაშის საზღალოჩინო ოლქის სამღვდლოების კრების დადგენილებები, რომლებიც საესე არის ინსინუაციებით და მოახლოური პირმოთენობით, უმკველად ვისამე გულის მოსაგებათ. კულაშელ მღვდლებს სხვათა და სხვათა ბრძნულ და მომწიფებულ, დროის შესაფერ დადგენილებათა შორის, შემდგეც დაუდგენიათ: „გამოცხადოს კულაშის საზღალოჩინო ოლქის სამღვდლოების მხრით უფულოთადესი მადლობა ეპისკოპოსს ლეონიდს მამაცურ და მედგარ ბძქოლისათვის ივერიის ეკლესიისათვის ავტოკეფალიის მინიჭებისა გამო?“ (ნუ თუ კულაშელმა მღვდლებმა კიდევაც მიინიქეს?).

ნურავინ იფიქრებს, რ.ამ ქართული ეკლესიისათვის ავტოკეფალიზმისათვის ბრძოლაში, ლეონიდ ეპისკოპოსის ღვაწლს ვამცირებდეთ. არა, ამისაგან ღმერთმა დაგვიფაროს! მაგრამ ამავე დროს არ შეგიძლია ზიზღით არ აღენიშნოთ კულაშელი მამების და მათი ლიდერის დეკ. ერ. კანდელაკის მოღალატისებური ლაქიობა, თავის უფროსის გულის მოსაგებად მგონი რომ არც ეპის. ლეონიდი დაურჩეს ამაზედ მადლიერი; რადგანაც საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიზმისათვის თუ ვინმე იბრძვის, მგონი, მთელი საქართველოს სამღვდლოება უფრო მედგარა და თავგადასხვად უნდა იბრძოდეს, რაც მთელი ქვეყნიერობისათვისაც ცხადი შეიქმნა, ვინემ კერძო პირი, თუნდა ეპისკოპოსიც. მაგრამ კულაშელი მოღალატეები უამისოდ ხომ თავს ვერ გამოიჩინდნ და ვერც არავინ შეიტყუბდა ამ ქვეყნად მათ არსებობას? მოგვხსენებთ ესრდ წოდებული „მანია გრანდიოზა“ — თავ-განდილების სენი, რას არ ჩაადენინებს ადამიანს. ბერიძენს გეოგოსტრატს ხომ დიდებული ეფემოს ტაძარი დაწვევიანა, რა არის და თავის პაწაწინტელი სულელი ვინაობა შთამომავლობისათვის გადაცა!

კულაშელი მღვდლები რიხიანათა ბრძანებენ: „გამოეცხადოს ვაფრთხილება იმერეთის სამღვდლოების რწმუნებულთ, რათა მათ იმოქმედონ ეპისკოპოს ლეონიდთან ერთად და არა პატიულათ, რადგან ყოველგვარ მთვან წამოყენებულ „პირად კინკლაობას“ შეუძლიან არა სასურველ წერტილადლის მიიყვანოს სურვილი სამღვდლოების ავტოკეფალიის აღდგენის შესახებ: გამოეცხადოს ზიზღი ყველა იმათ, რომელთაც სამღვდლოების შარშანდელ კრებაზე ქუთაისში იმდენი კანდიერება გამოიჩინეს, რომ კულის მხრით მოისხენიეს ეპის. ლეონიდი“...

ნუ თუ კულაშელი მღვდლები ავთი შოვიკანური ქაზირი ნეტარ ხსენებულ დონკოტის ქართის წისქვილებთან ბრძოლას არ გავაონებს მკითხველო? რაში აფრთხილებენ კულაშელი მამები სამღვდლოების რწმუნებულთ? ფაქტში მივიკითხეთონ, რომელშიც მათი პირადი კინკლაობა იხატებოდეს, თორემ უფაქტოდ ამ დროში, არამც თუ უსუსურების, არამედ ავტორიტეტებისაც არავის რამე სჯერა კულაშელ წვეროსან ლიბერალებს შემდე-

გიც დაუდგენიათ: „სამუდამოდ მოისპოს ხალხისაგან ძალ-მომარებით“) ფულის გადახდევინება, როგორც „ღრამა“ სამღვდლოების სასარგებლოდ“. კარგი და პატიოსანი, ამაზე უკეთესი რა იქნება, რომ ადამიანმა, ისიც მღვდელ-მსახურმა, თავის გულისათვის სხვა არავინ შეაწუხოს! მაგრამ ამასთანავე, რატომ იმის წამალიც არ გვიჩვენეს კულაშელმა ოქროპირებმა, რომ უკუქოთ და უბუროთ, როგორ იცხოვრონ იმ მღვდლებმა, რომელთაც არავითარი ჯამაგირი არ აქვთ დანიშნული? მძლარს მღვდელს მშვიერი დიაკანი მძლარი ეგონა, ისრე ხომ ამ მოვლენა წმინდა მამებო?

კმარა, რომელი ერთი უნდა ვიტყვით, კულაშელი მამების ფარისველობა და პირფბობა, თუ ყოველის სიკეთის მტერი სასულიერო წოდებაში მაგრად ფხმობიკლებული მექრთამეობა! დასასრულ, კულაშელ ოქროპირების ზნეობა პატიოსნების აღსანიშნავად შემდეგსაც მოვიყვან: მიერდოს, ბრძანებენ, მომავალ წლიდანაც სახელმწიფო ჯამაგირის გამოტანა და დარიგება დეკ. ერმალოზ კანდელაკს“. როდის დადგება ჩვენი სამღვდლოებისთვის, ის ნეტარი დრო. როდესაც იგი, მცირე წლოვანი ბავშვივით, სააპეყუნო აღარ იქმნება! რას ვი ვავლახით სამღვდლოება, თვითოველის კრებულის სახელობაზედ, კრედიტის გახსნას მოესწრო და მაინც არ იქმნა და აღარ ეშვება. . . . . ჯამაგირების აღება გვარიან შემოსავლიან ბოსტანს შეადგენს ბლაღოჩინებისთვისთა, და აღბად ისინიც ამიტომ ეწვეიან, ასრე ერთგულად, ასქინძმომე უანგარო შრომას?! რადგანაც გაყეილის გავრეილი სჯობა, პირდაპირ უნდა მოგახსენოთ, რომ დეკ. ე. კანდელაკს არა მცირედი დეაწლი და

*) ბლაღოჩინად ყოფილი ერმალოზ კანდელაკი ფილისა საზღოო სჯულის მასწავლებლობას ქუთაისის გინზნაიაში და მრეველის მღვდლობას თავი დაანება. დღეს მისთვის დამის ფული აღარ არის საჭირო. წინეთ „საკუროთხებიდან“ ტაბლებშიც მიქმონდა და დღეს, რადგან მას დრამა აღარ მიეყება თავის გამოსაჩენად აცხადებს, რომ დრამის ფულების მოკრეუა მოისპოს! მისი საბლაღოჩინო სამღვდლოება, რომელსაც არ ესმის თავისი ნაბლაღოჩინარის ვერაგული განზრახვა და დიდ-კაცების ლაქიობა ხელს აწერენ მისგან შეთხულ დადგენილებაზე. რომლის შინაარსი სრულებით არ ესმისთ. დიად, ასეთი ცივირებით გააქვს თავისი უზრები ზოგიერთ ქარაშხეტა ბლაღოჩინებს!..

სამსახური მიუძღვის სამღვდლოების "გამოლჩანინებაში". ერთი რამ კინალამ დამაიწყდა! მამა ერმალოზი იმერეთის საზღვდლოებამ ქუთ. სასულიერო სემინარიის წევრად დანიშნა. ამ შემთხვევის გამო თავბრუ დაეხვია და მისს სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, გაიქცა და ეს ამბავი გაბრიელ ების. ახარა. მან უთხრა. »რა გიხარია, ბოუში ხომ არა ხარ, როცა რამე გააკეთო მაშინ იმიზარულყო« და სხვა. გააკეთა კი არა, სემენარის რექტორმა, რიაცას გამო, ერთი მაგარი სიტყვა უთხრა და ერმალოზს კინალამ შიშით გული არ გაუსქდა! ის იყო და ის, იმ დღის შემდეგ მისი თვალი სემინარიაში აღარავის უნახავს. აი, ავთი მხდალი, ლაჩარი, უფროსის ფეხის მლოკავი, ჩანჩურა და მედროვე სხვებს უყიენებს და ტყუილა უბრალოთ საყვედურებს უცხადებს. კიდევ ერთი რამ მ. ერმალოზის დასახსიათებლად. როდესაც ყოვლის შემძლე ვოსტორგოვი ჩვენში ბრძანებლობდა, მამა ერმალოზიც საქვეყნოდ გაიძახოდა: »ვოსტორგოვისთანა ყოველნაირად განათლებული კაცი სასულიერო წოდებაში არ მოიძებნება«. ნეტავი ყოველმხრივ განათლება ქართველთა სიძულვილი და მტრობა მან არ ეგონა მ. ე. ბლაღოჩინს. მამაო ერმალოზ, ერთს გირჩევ ძმურად, თავის ქერქში დადგქით, როგორც ძველი (წარღვნის წინა დროინდელი) აღთქმის და მიმართულების კაცი. ახლანდელ დროში ავრე ადვილათ, თქვენ რომა გგონიათ, ვეღარავის, მოატყუებთ და ვერც თვალს აუხვევთ! ამ ხანად ეს იკმარეთ და მერე სხვა იქნება. («სიტყვა»)

შურნალ-გაზეთიმიღან

რას ხდება სტავროპოლის გუბერნიაში? როდესაც ალიხანოვ-ავარსკაფი კრილოვი და მათნაირი »გმირები« მთელ იმერეთს ანადგურებდნენ, როდესაც გენ. ორლოვი ბალტიის მხარეს შეესია, ხალხს მუსრს ავლებდა და სოფლებში ქვას-ქვავზე არ აჩენდა, ამნაირ მოქმედების გასამართლებლათ მთავრობა იძახდა, »ინოროდცები« ხელშეიწყის წინააღმდეგ ბუნტობნო. რენენკაჟი ციმბირს »ამშვიდდება« და მიზეზათ ის მოყავდა, რომ პოლიტიკური დანაშაუვ »ყოლები« ქვეყანას აბუნტებნო. ამჟამათ იმერეთის, ბალტიის მხარის და ციმბირის ამბები ხდება წმინდა

წყლის რუსებთა, შერეველ »მოსკალებთ« დასახლებულ გუბერნიაში—სტავროპოლის გუბ. აი რას იწყებდა »ნოვი პუტ«-ის კორესპონდენტი: »სტავროპოლში განუწყვეტლივ იკრიბებიან ჯარები; ქალაქმა სამხედრო ბანაკის სახე მიიღო«. სოფლებში თურმე დამსჯელი რაზმები დაუეზავნიათ. ერთ ამ რაზმთაგანის »საგმირო საქმეს«, ანნარათ ავგიწერს კორესპონდენტი: »როცა დამსჯელი ექსპედიცია სოფ. კონსტანტინოვკაში მოვიდა, რაზმის უფროსმა გლეხებს მოსთხოვა: »მოამეცით ხელში აგიტატორები და ავრარულ უწესოების მოთავნინო«. გლეხებმა ეს ბრძანება განიხილეს და გადასწყვიტეს: »ჯერ ერთი, აგიტატორების მიცემა ხომ გამცემლობა იქნებაო, მეორე ის, რომ აგიტატორებს ბოროტება არა ჩაუდენიათ რაო. ამ მოსაზრებით უარა შეუთვალეს ბრძანების ასრულებასზე. მაშინ რაზმს უბრძანეს, ზარბაზნები დაუშინეთ სოფელსო, ზარბაზნები აღრიაღდა... აღიავთი ატყდა... თავზარდაცემულმა გლეხებმა სახლ-კარს თავი მიანებეს და მიწადროში გაცვივდნენ; ზოგიერთი გამოვარდებოდა თუ-არა სახლიდან, მაშინვე მკვიდრი დაეცემოდა. აქა-იქ ეყარა გასისხლიანებული გვაიმები ბავშვების, დედაკაცების და მოხუცებულებისა; მალე აპრიალდა გლეხების ქოხები და სოფელს ზემოთ ავარდა ბოლი. თითქმის მთელი სოფელი გაოხრდა, ძალიან ბევრია მოკლული და დაჭრილი«.

ეხლა რაღას მოიმიზეზებენ მთავრობა? ეხლაც იტყვის, »ინოროდცები« ბუნტობნო? ეხლაც იტყვის, »ჭიდების« ბრალიაო? მისდა სამწუხაროთ, სტავროპოლის გუბერნიაში იშვიათად შეხვდებო ვინმე უცხო ტომის კაცს, ან »ყოღს«. ვიმეორებთ, ეს გუბერნია სულ წმინდა რუსებით არის დასახლებული. რა პასუხს გასცემენ დამსჯელ რაზმის უფროსები სალდათებს, როდესაც ისინი იკითხავენ, რა ბრალი მიუძღვით ამ საწყალ გლეხებს, ვერე უწყალოთ რომ ვეპყრობითო?

* *

მოსწავლე სხლეგაზდობის ტაქტიკა. საუნდევრ-სიტეტო ქალაქებში ნელ-ნელა გროვდება მოსწავლე ახალგაზდობა. რუსეთის მოსწავლე ახალგაზდობა სამართლიანათ ითვლება პროლეტარიატთან ერთად ყველაზე ცოცხალ, ყველაზე ფიზიკლ, ყველაზე რევოლუციონარ ელემენტათ. მის ტყუილათ არ უწოდებენ »საზოგადო ცხოვრების ბარომეტრს«.

რუსეთის რევოლუციულაში უნივერსიტეტს დიდი სამსახური მიუძღვის და ყველას იმედი აქვს, რომ სტუდენტობა არ უღალატებს თავის ტრადიციას. მართლაც ეს მოლოდინი დღითიდღე მართლდება. რამდენადაც უფრო ირკვევა სტუდენტების სულის კვეთება, მით უფრო მტკიცდება, რომ სტუდენტები ისევ ის არიან რაც იყვნენ. ტაქტიკა, რომელსაც გარკვევით და იშვიათი ერთსულოვნებით ადგება სტუდენტობა ყველა ქალაქებში, საუკეთესოდ უნდა ჩითვალოს. ეს ის ტაქტიკაა, რომელიც წამოაყენა „ისკრამ“ შარშან გაზაფხულზე. ეს ტაქტიკა იმ აზრზეა აშენებული, რომ სტუდენტების გაფიცვებმა დადრო მოიპოვოს, რა ეს ბრძოლის იარაღი დაძველდა და გამოსადვილად აღარ არის. პოლიტიკური მომენტი მოითხოვს, რომ დიდ ქალაქებში რაც შეიძლება მეტმა მოსწავლემ ახალგაზღვრებმა მოიყაროს თავი. ამისათვის კი საქმირა, რომ უმაღლესი სასწავლებლები გაიხსნას. დადგომოს თუ არა უნივერსიტეტის დარბაზები ხალხს მიტინგების გასამართლად? ამ კითხვაზე ყველგან ანაირათ უპასუხებენ: ჯერ-ჯერობით მიტინგების გამართვა უნივერსიტეტების ესწავე დაკეტვას ეკაშიწევს, ამიტომ სასურველია ჯერ-ჯერობით ცოტა თავი შევიკავოთ; რაჟამს პოლიტიკური მომენტი მოითხოვს უნივერსიტეტში სახალხო მიტინგების გამართვას, სტუდენტობა თავის ვალს არ უღალატებსო. მეცადინეობის შესახებ სტუდენტობა იმ აზრს ადგია, ვისაც სურს და შეუძლიან, იმეცადინოს, არავინ მას ხელს არ შეუშლისო. ანაირი აზრები მეფობს ამ ეპოქა სტუდენტობაში. ანაირი რევოლუციები იმარჯვებს სტუდენტების ყრილობებზე. პეტერბურგის უნივერსიტეტში სოც.დემოკრატებისაგან წამოყენებული რევოლუციის 1573 ხმიდან 1203 ხმა ამოსვლია; შრომის ჯგუფისაგან წამოყენებულ რევოლუციას კი 141. სოც.დემოკ. რევოლუციის გაუმარჯვნია აგრეთვე მოსკოვის უნივერსიტეტში, პეტერბურგის პოლიტექნიკუმში, ტენზოლოგიურს ინსტიტუტში და ეკატერინოსლავის სამთო ინსტიტუტში. ის ერთსულოვნება, რომელიც სტუდენტობამ გამოიჩინა ამ ტაქტიკის მიღებაში, ამტკიცებს, რა სწორი ყოფილა სოც.დემოკრატებისაგან წამოყენებული ტაქტიკა.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* * * გზათა სამინისტროს განკარგულებით თფილისის ტენზიკური სასწავლებელი დროებით დაიხურა და ყველა ძველი მოწაფეები დაითხოვეს. გუშინწინ, ათ სექტემბერს სასწავლებელი გახსნია პოლიციამ და ორი მოწაფე შელიცი და მიტინგინი დააბატმირა.

* * * სასულიერო სემინარიაში გუშინ უკვე დაიწყო სწავლა. სწავლის წინ პარაკლისი გადაიხადეს, რომლის შემდგ რეკტორმა სიტყვა წარმოასიტყვა. წრფელს პირველ კლასში 58 კაცი მიიღეს. მე-6 კლასში სულ 3 კაცია. სწავლის დასრულების მოწმობა მისცეს მ. კინწურაშვილს.

* * * მოსკოვის პერიოდულ გამოცემების ყველა რედაქტორებს ხელწერილი ჩამოართვეს, რომ ისინი არ გამოაქვეყნებენ იმ აფიცრების სახელებს, რომლებიც სამხედრო-საველე სასამართლოების წევრები არიან.

* * * მთავრობის წრეებში ბერნი იმ აზრისანი არიან, რომ საარჩევნო წესი უნდა შეიცვალოს. უნდა დაწესდეს ან ცენზოანი (სამილიტრის მიხედვით) არჩევნები, ან საყოველთაო საარჩევნო უფლება. ბევრივე იმ აზრის მომხრენი არიან, რომ საფულში ორხარისხიანი არჩევნები უნდა დაწესდეს, ქალაქებში კი პირდაპირი. შინაგან საქმეთა სამინისტროში მზადდება პროექტები ამ წესების შესახებ, ჯერ კი გადაწყვეტილი არა არის—რა.

* * * ლათინურ გაზეთში გამოქვეყნებული მასწავლებელთა საზოგადოების მიერ შეკრებილი ცნობები. დამსჯელ რაზმებს დაუხვრეტია 29 ლატინური გაუგზავნიათ—1, გაურზგავნიათ—5, კატორგაში გაუგზავნიათ—1, გაურზგავნიათ—42, ციხეში ჩაუშვედვნიათ—94, სამშობლოდან—144; დახვრეტილებში ერთს დაარტყეს 40 მათგან მგორეს—240. სულ 1800 მასწავლებლიდან 362-მა კაცმა მიიღო სასჯელი.

* * * **შეშინის მთავრობამ** უარი შემოკთვალა კადეტების ც. კ.-ტს შევციის საზღვრებში პარტიულ სიგზის გამართვაზე, პოლიტიკურ საერთაშორისო მოსახრებში. დაწვრილებით პასუხში შევციის მთავრობა აღნიშნავს, რომ შევციის საზოგადოება არ თანაუგრძნობს არც იმ საბრძოლველ

სწავლა და მეცადინეობა ქრისტიანობის სწავლებისა და კეთილმზრუნველობის შესახებ.

რა არის სოციალიზმი და უფრო მეტი ამ კვლევისა?

(გაგრძელება*)

სიყვარულის თვისება.

შემდეგ სიყვარულის შედარებისა სიტყვა ხელოვნებასთან, წინასწარმეტყველებასთან, საიდუმლოებასთან, ცოდნასთან და სარწმუნოებასთან, მოც. სამს მიკვლევებში გვიხატავს ამ უდიდესი კეთილისა შინაარსსა. იგი გვიჩვენებს ჩვენ, რომ სიყვარული რთულია, როგორც რთულია მზის სინათლის შუქი; ჩვენ ვიცით, რომ შუშის პრიზმა, მიიღებს რა მზის სხივებისა: სინათლესა, ჰყოფს მას სხვა და სხვა ფერებად: წილად, ცისფრად, ყვითლად და მწვანედ—ყველა ცისარტყელის ფერებად. მსგავსავე ვხედავთ აქ. მოციქული ატარებს სიყვარულის სულიერსა სხივსა თავის კჳუს პრიზმაში—და სხივი გამოდის იქიდან გაყოფილი თავთვის ნაწილებად. ამ ცოტა სიტყვაში ჩვენს წინ არის სპეკტრი სიყვარულისა. შევხედოთ მისსა ნაწილებსა. მოც. პაულე გვიხატავს ჩვენ სიყვარულისა სურათსა ცხრა ფერადათ:

- მოთმინება... „სიყვარული სულ-გრძელ არს.“
- მოწყალება... „და ტბილ“
- დიდსულოვნება... „სიყვარულსა არა შურ“
- სიმდაბლე... „სიყვარული არა მალღონ, არა განლაღის“
- გაზდილობა... „არა სარცხვენელ იქნის“
- უანგარობა... „არა ეძიებს თავისას“
- სიმშვიდე... „არა განრისხნის“
- კეთილსულოვნება... „არად შერაცხის ბოროტი“

საშუალებებს, რომლებსაც ხმარობენ რუსეთში პოლიტიკური პარტიები, არც იმ ანარხიას, რომელიც გამეფებულია რუსეთში. მთავრობა შიშობს, ვი თუ ყველა გავლენიან ობოზიციონერ პარტიის სიხლის ნების დართვამ სტოკჰოლმში საერთაშორისო გაწვევებამ ოიწვიოსო.

* 1 სექტემბერს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ საზარელი ამბები მიიღო სტავროპოლის გუბერნიიდან. დღეშების შინაარსს საიდუმლოთ ინახავენ. მხოლოდ ის კი გამოაშკარავდა, რომ სტავროპოლის გუბერ. დაქვრილია პატარ-პატარა დამსჯელ რაზმებით, რომ გადასწვარია და კიდევაც სწავენ რამდენსამე დიდ სამფესს, რომლებსაც არტილერიით წაუკიდეს ცეცხლი. (გზრიალი*)

* გაზეთების სიტყვით სტალინის სხლში მომხდარ აფეთქების საქმეზე დაიჭირეს 12 კაცი. ყველა ისინი გამოატყდენ მონაწილეობის მიღებაში. ორგანიზაციის ხელმძღვანელი იყო ებრაელის ქალი, რომელიც უარყოფდა წინეთ მონაწილეობის მიღებას, მაგრამ ბოლოს სხეებმა დაადევს ხელი, როგორც ხელმძღვანელს.

* ქუარსკის თვალ-აზნაურთა საგუბერნიო კრებამ თვალ-აზნაურთა სიიდან გამორიცხა დუმის ყოფილი დეპუტატები ფონ-რუტცენი, შირკოვი, აიე. დოლგორუკოვი და იანუშკინი, რადგან მათ ვიბორგის მანიფესტზე მოაწერეს ხელი.

* ხარბინის ქალაქის სატუსალოდან გაიქცენ კალანდამე და გეორგამე, რომელთაც უვადო კატორღა ქონდათ გადაწყვეტილი.

* ექსარხოვის კანცელარიის მმართველმა ტრელინმა ქალაქი შეიტანა სამსახურიდან გადაყენების შესახებ. ტრელინი ამ ადგილზე ქუთაისის სასულიერო სემინარიიდან გადმოიყვანეს, სადაც ის უფროს კლასებში ღვთის-მეტყველებას ასწავლიდა.

* ჩვენ ნამდილად შევიტყვეთ, რომ იმერეთის სამღვდლოების დეპუტატების საგანგებო კრება იმერეთის ეპისკოპოს დაუნისმანავს სამს ოკტომბერს, გადასაწყვეტად იმ კითხვის გამო უნდა იარსებოს იმერეთის ეპარქიის საქალეობა სასწავლებელთა თუ არა. ეს კითხვა სამღვდლოების წარმომადგენლების კრებას ორ-სამ გზით აქვს გარდაწყვეტილი და რაღა საკირო იყო ამისათვის კიდევ კრების მოხდენა არ ვიცით. ამას წინეთ მივლის სამღვდლოების შეკრებები და ამ სასწავლებლის შენახვაზე ყველამ უარი განაცხადა პროგრამის შეუცვლელად. ესეო, ამბობენ, პროგრამა შეცვალესო, მაგრამ ეს მართალი არ არის და სამღვდლოების მოტყუებაც საძნელია...

*) იხ. „მწეშისა“ № 15—16, 1906 წ.

სიწრფელო... „არა უხარის სიკრუესა ზედა, არამედ უხარინ ქვეშარიტებასა ზედა“

მოთმინება, მოწყალეობა, დიდსულოვნება, სიმდაბლე, გაზდილობა, უანგარობა, სიმშვიდე, კეთილსულოვნება, სიწრფელო—ასეთია ცალცალკე ნაწილები სრული ადამიანისა. თქვენ ზედავთ რომ ყველა მათ აქვთ სახეში ჩვენნი აწმყო ცხოვრება, ჩვენნი ერთმანეთში დამოკიდებულება. შეხებთან დღევანდელსა და არა უშორეს ხალისა დღისა, და არა უტანებელსა ჩვენგნით ჯერეთ მომავალსა უკუნოსა. ჩვენ ბევრი გვესმის ღვთისა სიყვარულზე: ქრისტე ამბობს ბევრს ხალხის სიყვარულზედაც. ჩვენ უმეტესად ვცდილობთ შერიგებისათვის ცასთან, ხოლო იესო ქრისტემ გვიანდერძა კიდევ მეტი, დავიცვათ მშვიდობა ურთიერთ შორის. ქრისტიანული სარწმუნოება (peanria) არა არს უცხო, გარეული ჩვენთვის; ესაა ქრისტეს სულით ჩვენ შორის შექმნილი კურთხევა ჩვენნი დღიური ცხოვრებისა, შეძენა აწმყო ქვეყნიერებაში საუკუნოის ხატისა. ყოველივეზე უდიდესი კეთილი არ არის ჩვენთვის გარესკნელი ნივთი; ესაა სიმაღლე, ესაა ცხოვრება ჩვენს შორის, ესაა განათლება ყოველთა ჩვენთა დაუბოლოვებელ სიტყვათა და მოქმედებათა, რისგანაც ერთდება ჩვენი ქვეყნიური არსება.

განვიხილოთ მოკლედ ცალკაე ნაწილები სიყვარულისა.

სიყვარული მოთმინება არს. ეს მისი მიუცილებელი თვისებაა, მას არ შეუძლია იყოს სხვანაირი: ის „სულ გრძელ არს“, ყოველთვის მზად არის პასუხი გასცეს პირველსავე მოწოდებაზე, მაგრამ მას შეუძლია მოცდა, ის მომთმენია, სიმშვიდე მისი ტანსაცმელია; წყნარი გული—მისი მორთულობაა... ის ყველაფერს ითმენს, ყველაფერს ერწმუნება, ყველაფერს იმედს აქვს. იმას საკვირველი გამჭირაზობა აქვს, ამისათვის ისას შეუძლია მოთმენა. მოწყალეობა, ეს მომქმედი სიყვარულია. შეგიძინევიანთ თქვენ თუ რამდენად სასევა კეთილი საქმითა ქრისტეს ცხოვრება? მან თავისი სიცოცხლე სულ ერთიანად გაატარა სამოწყალო საქმეებში. გადაათვალიერეთ სახარება და თქვენ შეხდავთ, რომ უმეტესი ნაწილი თავისი ცხოვრებისა ქრისტემ მოიხმარა მასზედ, რომ გაებდინებოდა ხალხი. ბედნიერებაზე მალა სდგას ერთი—სიწმიდე; ადამიანის გაწმენდა ჩვენს უფლებაში არაა, მაგრამ

ბედნიერება ჩვენთა მოყვასთა და ამისათვის ჩვენნი საკუთარიც, ღმერთმა შესამჩნევლად მოგვცა ჩვენ ხელში.

„საუკეთესო, რაიცა კაცს შეუძლია ქმნას თავის ზეციური მამისათვის“, ამბობს ვილაკა, ესაა მოწყალეობა მისი დანარჩენი შევლებისადმი“. რისთვის არის ჩვენ შორის ასე ცოტა მოწყალეობა თავი მოყვრისადმი? ამაში ხომ ასე ძრიელ საქაროებს ქვეყნიერება? შემთხვევა კეთილი საქმის ჩაღწევის ხომ ჩნდება ყოველ წამში, და ეს ასე ადვილია, ასე ნამდვილი და სასარგელო. როგორ უხვად საჩუქრდება მოწყალეობა! ამ ქვეყნად არ არის ისეთი მართალი, ისეთი უხვი—პატიოსანი მევაღე, როგორცაა სიყვარული. „სიუფარული არა სადა დაგაღვებს“. სიყვარულშია სარგებელიც, ბედნიერებაც და ცხოვრებაც. „სიყვარული“, ამბობს პოეტი, „არის მომქმედი ძალა სიცოცხლისა“.

„სადაც სიყვარულია ღმერთიც იქ სუფევს“. სიყვარულში მყოფი იმყოფება ღმერთთან, ღმერთია სიყვარული. ამისათვის იქმოდეთ სიყვარულისა საქმეებსა. იქმოდეთ მათ განურჩევლად, უანგარიშოდ, დაუკონებლივ, აძლევედეთ სიუხვითა სიყვარულსა ღირებებსა—ეს ხომ ადვილი საქმეა; ასაჩუქრებდეთ მითი მღირებებსა—ისინი სხვებზე უფრო საქაროებენ მამინ; გიყვარდესთ პირველად თქვენი სწორნი, რაიცა ხშირად არ არის ადვილი. ჩვენ, შეიძლება, სულ ცოტას ვაკეთებდეთ მათთვის, ვისთანაც ჩვენ გვხვდება ცხოვრება. იცხოვრეთ სხვისი სიხარულითა; არ გაუშვათ არც ერთი შემთხვევა, რომ არ მოუტანათ მათ ბედნიერება. ასეთი მუდმივ მზად ყოფნა სხვის შესაწყენელად შეადგენ ერთს უმშვენიერესსა სიყვარულისა უფლებასა. „მე ვცხოვრობ მხოლოდ ერთსა მხოლოდ ჩემთვის ამ გზით შესაძლოა— აქ ყველა სიტყვა, იქ კეთილი საქმე— არ გაუშვებ ამ შეძლებას, რადგან მეორეთ ამ შემხედება გავლა ამ გზითა“.

დიდსულოვნება. „სიყვარულსა არა შური“, იგი მშვიდია, აღუფიქრებელი, ვაკეთებთ რა კეთილსა, ჩვენ ხშირად ვხედავთ, რომ სხვებიც მასვე აკეთებენ, და აკეთებენ, შეიძლება ჩვენზედ უკეთესად. ნუ შეგშურდებთ მათთვის. შური, ესაა არა კეთილის სურვილი მათთვის, ვინც მოქმედობს ჩვენთან ერთ მხარეზე. როგორ ცუდად გვეფარავს ჩვენ ამა სრულიად არა ქრისტიანულის გრძნობისაგან ჩვენნი

ზომა ქრისტეს გულიათვის! იქმოდეთ კეთილსა სქმესა, დაიცივით თავი—ამ ჩვენ უღირს მიდრეკილუბათაგან, ივარჯიშეთ დიდსულოვნობაში, რომელიც რჩება ხოლომე სხვების უკან. ამ ერთისაკენ უნდა მიშურება—ქრისტიანული კეთილისადმი, რომელსაც „არა შურნ“.

ისწავლეთ რა ყველა ესენი, იმეცადინეთ სიმდბოსათვის—დაბეჭდეთ თქვენი ბაგენი და დაიწყეთ თავიანთ კეთილ სქმეებზე. თუ გამოიჩინეთ მოწყალეობა, გულოვნება, მოფერება, დარჩეს ყველა ესენი დაფარულად. თუ თქვენმა სიყვარულმა გაანათა აქ თუ იქ, დაფარეთ კიდევ იგი ბნელში. ქეშმარიტი სიყვარული ემალება თავისს თავსა, მს ემინია თავის კმაყოფილებსა.

„იგი არა მადლონი, არა განლაღნის“.

პირველ შეხედვაზე გვეჩვენება საუცხოვოთ შეხვედრან გაზდილობისა უმაღლესი კეთილისა მებუთე თვისებად. ეს არის სიყვარული საერთო ცხოვრებაში, სიყვარული კეთილთა ზნეთა მიმართ. „სიყვარული არა საარცხვენელ იქმნებას“. ვილაცხმე ზდილობას დაარქვა წერილმანთა სიყვარული. მთელი საიდუმლო ქეშმარიტი გაზდილობისა ანუ გადამბლობისა მასში მდგომარეობს, რომ გქონდესთ მოსიყვარულე გული. სიყვარულსა არ შეუძლია იქმნეს გაუსდელად. შეიძლება შეიყვანო სრულიად გაუნათლებელი ადამიანი ძრიელ განათლებულ საზოგადოებაში და თუ მის გულში იმალება მოსჯე სიყვარულისა, ის არ დაარღვევს ზდილობის კანონსა, მისთვის რომ არ შეუძლია იყოს უზრდელად. კარელიმა სთქვა რომბრის ბერისზე, რომ მთელს ევროპაში მასზე ქეშმარიტი დენტლმენი არ მოიძებნებოა.

რითი მხრითი ეს პოეტი გლახი? მითი, რომ მისი თბილი ზული იცავდა მივლს ღვთის ქნლიღებას: და მინდვრის თავი ვადამბრენი მისი გუთნის წინ და მოზარდე მისი სახლის ახლოს მყარალი ყვავილი—ყველა ესეები იყო საგნად მისი მოსიყვარულე ყურადღებებისა. აი სათავე ამა კაცისა ჯილდოთა ყველა უკეთესთა გარეგანთა მოქცევათა. უბრალო მიწის მუშა—პოეტი, ქვემო შოტლანდიისა ასეთი მოწმობით პოვილობდა თავისუფალ მიღებას ამორჩულ სასტუმროში და არსად არ არღვევდა ზდილობის კანონებსა.

უანგარება—სიყვარული არა ეძიებს თავისასა.

ის არ ეძებს არც იმას, რაც ერგება მას კანონით. ყველა ჩვენგანს აქვს თავისი საკუთრებანი, მაგრამ არიან წამები, როდესაც ჩვენ შეგვიძლია და უნდა, უმაღლესი კანონის შესრულებისათვის, უარი ვჰყოთ ჩვენსა საკუთრებასაც. მაგრამ მოც. პავლე არ გვიწოდებს ჩვენ მისთვის რათა უარი ვჰყოთ ჩვენსა კუთვნილებასა. სიყვარული მოითხოვს უმეტესსა. მან არა იცის—რა ჩვენს კუთვნილებაზე, იმან უნდა გვასწავლოს ჩვენ, რათა მთლად დავივიწყოთ მათზე, უკუ-ვაგდოთ ყოველი ძებნა და სურვილი საკუთრებისა, და შორება თავიანთ საკუთრებთგან ყოველთვის არაა ძრიელ ძნელი საქმე, მისთვის რომ ეს კუთვნილებანი ხშირად არიან სრულიად გარეგანი თვისებანი. ძნელია ჩვენთვის მიცემა თავის თავისა და კიდევ უძნელესი არის არარაის ძებნა თავისათვის, დათმობა ჩვენთა კუთვნილებათა, თავის-თავად, არის დაგვიანებული საქმე ქეშმარიტი უანგარობისაგან. როდესაც მოგძებნით, მიგვეწყვიტოთ, დავიშასუბრებთ თავისასა, ჩვენ კიდევაც მივიღებთ საჩუქარსა. მაშინ შეიძლება არც კი იქნება ძრიელ დიდ მსხვერპლად უარის-ყოფა ჩვენთა საკუთრებათა. მაგრამ არა ძებნა მთი, მეცადინეობა მათზე, რაც შეგვეშენის ჩვენ, არამედ მასზე, რომ სხვებმა მიიღონ თავისი—ეს ზელოვნებაა! —„მეცადინეობ შენ უდიდესზედ“? ამბობს წინასწარმეტყველი „ნუ მოვლი“ და რისთვის? მისთვის რომ ქვეყნიერებაში არ არის ამაღლება; ამ ქვეყნიერებაზე არა შეიძლება რა იყოს უდიდესი. უდიდესია მხოლოდ ერთი უანგარო სიყვარული. თითქმის თავის განწირვაც თავისთავად არა არის—ა; ეს თითქმის შეცდარობაა. მხოლოდ უმაღლესსა მიზანსა ანუ კიდევ დიდსა სიყვარულსა შეუძლიათ გაამართლონ ამისი მსგავსი მსხვერპლი.

თუ ამას წინეთ მე ვთქვი, რომ უძნელესია სრულიად ძებნა თავისი საკუთრებისა, მინამ ძებნის შემდეგ ვაშორება მისგან, ახლა მე უნდა დავიბრუნო. უკანვე ჩემი სიტყვები; ისინი ეკუთვნიან მხოლოდ იმისთანა გულსა, რომლიდგანაც სრულიად არ გამიქრალა თავ-მოყვარეობა. სიყვარულისათვის არ არის სიძნელე, არაფერი არ შეადგენს მისსა მსხვერპლსა. მე მრწამს, რომ ქრისტეს ტვირთი მსუბუქია; ხოლო რაა ესეთი მისი ტვირთი, თუ არა ცხოვრება მისი სულისათანა? ჰო, მე ვფიქრობ, რომ მისი გზა უადვილესია სხვა გზაზე, მე ვფიქრობ კიდევ, რომ მის გზას მოაქვს სხვაზე უმეტესი ბედნიერება. და არა-

ფერი მას ისე ცხადათ და გარკვევით არ უჩვენებია ჩვენთვის, როგორც ის, რომ ჩვენი ბედნიერება შესდგება არა შეძენაში, არა დაფლობაში, არამედ მიცემაში. მე ვიმეორებ: არა დაფლობაში, არა შეძენაში მდგომარეობს ჩვენი ბედნიერება, არამედ მიცემაში! ყოფნა ბედნიერად ჩვენ ყველას გვსურს, მაგრამ უმეტესი ჩვენგანი მიღის ბედნიერებისაკენ არა ნამდვილი გზით. ისინი ფიქრობენ, რომ ბედნიერება მდგომარეობს მასში, რომ ჰქონდესთ ბევრი ფული და ყოველივე ქონება და დაიმსახურონ სხვისი პატივის ცემა. ბედნიერება კი შესდგება მიცემაში და სამსახურში. „ვისაც თქვენგანს უნდა პირველ ყოვად“, ამოიბს მაცხოვარი „იყოს ყოველთა მონად“. ვისაც უნდა ბედნიერად ყოფა, მას უნდა ახსოვდეს, რომ ამისთვის არის მხოლოდ ერთი გზა, — რომ უნეტარესია, უბედნიერესია ის, ვინც აძლევს, მინემ ის, ვინც იღებს.

(გაგრძელება აქნება)

მღ. ზღ. ელბაქაძე.

ადამიანი, როგორც სულიერ-ხორციელი, გონიერი, ზნეობითი, თავისუფალი და პიროვანი არსება.

ყოველი ადამიანი იბადება დედა-მეფეზე იმ წესის ძალითა, რომელიც დაარსებულია შემოქმედისაგან. ადამიანი გრძნობს, რომ იგი არის სულიერ-ხორციელი არსება, ხოლო მოქმედება იმ ძალისა, რომელიცა აჩენს მას, რჩება მისთვის მიუწოდებელ საიდუმლოდ... სული არის მთლად სიკაცხლე, უკვდავი არსება. იგი აცხოველებს სხეულსა; როგორც თვის იარაღსა. მის საშუალობით სული, უხილავი არსება, მოქმედებს ხილულ ქვეყანაზე. ის სამეფუხარო მოვლენა, რომელსაც აუცილებლად ექვემდებარება ადამიანი, — მისი სიკვდილი, შედეგია მის ცოდვისა, არის მხოლოდ დროებითი განშორება სულისა სხეულისგან, შემდეგში, ღვთისგან დანიშნულ ეპოს, იგიანი, შემოქმედის ძალითა, ისევ შეერთებიან საუკუნო სულიერი ცხოვრებისთვის. სული ადამიანისა, როგორც შემკული მშვენიერი ნიქერებითა, წარმოადგენს ღვთის მსგავსებასა და ამიტომ იგი არის მაღალი ღირსების არსება.

განება არის ნიქი ადამიანის სულის და არა მისი სხეულისა. გონებით კაცი ჰაზრობს, სჯის,

ლაპარაკობს, მოქმედებს. კაცი აცხადებს თვის ჰაზრსა სხვადასხვაგვარად: სიტყვით, წერით, მოძრაობით, ნივთიერად. ყოველი ნივთი, კაცისაგან გაყვებული, შეიცავს რომელთაზე ჰაზრთა. რომ წამოდგეს როგორიმე ნივთი, უთუოდ საჭიროა ჰაზრი, ანუ ნიქი შეგნებითი მოქმედებისა, რამელიცა აქვს ადამიანსა, ანუ საჭიროა ალლო, მდებალი ნიქი, შეძლება შეუგნებელი მოქმედებისა, რომელიც აქვს პირუტყვსა. ფუტკარი ალლოთი, შეუგნებლა, აცემთ თაფლსა და ცვილსა. ვინ არ იცის სიტყვითა თაფლისა, სილაზზე თაფლის გოლისა? ნუთუ საქმენი ადამიანისა, როგორც გონიერი არსებისა, არ უნდა იყვეს მეტად უმჯობესნი და ტკბილი-საყვარელნი?!... ავილოთ, მაგ., რომელიმე შერბა. ყოველი ნაწილი მისი არის გამოხატვა კაცის-ამშენებლის ჰაზრისა, არის მის გონიერ-შეგნებითი მოქმედების ბეჭედი. რომ აიწეროს ამ შერბის შინაარსი, შესდგება მრთელი წიგნი. აქედან აღადამიანმა, როგორც გონიერმა არსებამ, უნდა წარმოიღვინოს, ვით უდიდესი და მიუწოდებელია გონება ღვთისა, რომელმანც შევქმნა ესოდენ მშვენიერი სამყარო, რომელიც ასე ცხადად წარმოადგენს სიმღლეს, სიღრმეს და სიერცესა ღვთაების ჰაზრობისასა, — უნდა წარმოიღვინოს ეს ყოველი ადამიანმა და გონიერულად ირწმუნოს შემოქმედის არსებობა, მით შესარულოს ბუნებითი მოვალეობა, როგორც გონიერმა არსებამა.

ადამიანის ზნეობა სწარმოებს მისი გონებისგან, გულისგან და ნებისგან. რასაც კაცი ფიქრობს ნებით, რასაც სურვობს გულით, რასაც მოქმედებს თავისუფალი ნებით, ეს ყოველი შეადგენს მის ზნეობას, მის ყოფა-ქცევას. საუბედუროდ კაცი არის დაცემული არსება-ცოდელი. იგი ხშირად ფიქრობს, სურვობს და მოქმედებს არა ისე, როგორც მოითხოვს მისი მაღალი კაცობრივი წოდება, არამედ აძიკრებს თვის ღირსებასა ცუდის, ბოროტის მარაჰარებითა, სურველითა და მოქმედებითა. დაცემული კაცის ბუნებაში სწარმოებს ბრძოლა კეთილისა თან ებრძვის ბოროტს როდესაც კაცი თვის ბუნებაში ებრძვის და სძლევს მას, მაშინ ზნეობა კაცისა არის კარგი, სასურველი და საყვარელი, ხოლო როდესაც ბოროტი სძლევს კაცსა. მაშინ ზნეობა მისი არის ცუდი, საზიზღარი და მავნებელი, სიკეთით კაცი ემსგავსება თვის შე-

მოქმედ—ღმერთსა და იმზადებს მით სანატრელ სუკადებასა; ბოროტობით კი კაცი ემსჯავება ეშმაკსა და შექმნება მისი თანაზიარი საუკუნო ტანჯვაში. ამიტომ კაცი, როგორც გონიერი და ზნეობითი არსება, ვალდებულია, რომ ებრძოდეს ბოროტსა და სძლიოს იგი, რომ არა სკოდოს, თვისვე და სხვათა საწინააღმდეგოდ. ბრძოლა ბოროტებასთან არის ენათერგის და საჭირო სწავლა კაცისთვის. მან სიწმიდისა და სიკეთისა იწყოს ეს სწავლა და განაგრძოს სიკეთილამინი, რომელიც სპობს ამ ბრძოლასა. კაცმა ღრმად უნდა შეიგნოს, რომ მხოლოდ კეთილი არის საფუძველი მის ნეტარი უკეთებისა. ამიტომ იგი უნდა იყვეს კეთილ და არა ბოროტი ზნეობისა...

კაცის სული თავისუფლად მოქმედებს როგორც თვის შინაგან ბუნებაში, ისე გარეგანად, მოქმედებს იგი როგორც თვის სხეულში, ისე გარეგან ქვეყანაში, სხეულის შემწყობითა. არა სხეულნი, არა იარაღნი გრძნობათა, არამედ თვით სული ხელდას, ისმენს, ენოსავსა, განარჩევს გემოვნებათა; შეეხება იგივე სული ნივთიერ სიმაგრესა, სინაზესა; გრძნობს აგრეთვე სითბოსა და სიცივისა, წყურბლსა და შიმშილსა, ტკივილსა; შეიგნებს მწუხარებასა და სიხარულსა. როდესაც სხეული საღია ან არ არის როგორმე შევიწროვებული, მაშინ იგი ეგრძობება სულსა და ასრულებს მის ნებასა, ხოლო გარეგანი შევიწროება აბრკოლებს სხეულის სამსახურსა, მაგ., როდესაც კაცს თვალები აკრულნი აქვს ან ყურები დაცობილნი, მაშინ ამ იარაღთ ვერ მიაქვთ სულთან გარეგან საგანთ აღბეჭდვა, ამიტომ სული ვერაზედვის გარეგანთ საგნებსა, არ სმის მას გარეგანი ხმა. ხოლო სული თვის შინაგან ბუნებაში ყოველთვის თავისუფლად, დაუბრკოლებლად მოქმედებს. არა რომელ ძალას, ამ ქვეყანაში მოქმედსა, არ შეუძლიან აღუკრძალოს სულსა, ფიქრი, სურვილი, სიყვარული, სარწმუნოება, სასოება, გრძნობა წყურვილისა, შიმშილისა, სითბოსი, სიცივისა, შეგნება მწუხარებისა ან სიხარულისა. სული აგრეთვე თავისუფალია ბოროტთან ბრძოლაში, როდესაც კაცი შეიგნებს თავის დანიშნვის დროსებასა, როდესაც იგი დარწმუნდება, რომ ღირსება კაცისა მდგომარეობს კეთილში და არა ბოროტში, მაშინ იგი, შეიარაღებული ამ ქვეშაობითა, ადვილად ებრძვის თვის ბუნებაში ბოროტსა და სძლევეს მას. ეს ბრძოლა და ძლევა ბოროტისა არის პირველი და უკანასკნელი სახარისი,

რომლის საშუალობითაც შეიძლება დამყარება შინაგანი და გარეგანი სიმშვიდისა. ვერავითარი საშუალება წესდებულება ვერ მიანიჭებს საზოგადოებასა ამ მშვიდობასა, თუ მის კერძო წევრნი არ იქმნებიან აღზრდილნი შინაგან, თვისვე ბუნების ბრძოლაში. ასრეთი აღზრდა საზოგადოების წევრთა შესაძლებელი შეიქმნება მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგივე საზოგადოება კაცობრივ სწავლამეცნიერებას შეაზავებს ქრისტე-მაცხოვარის ზეციერის სწავლითა და ამ სწავლის შეიყვანს კერძო პირთა სისხლში და ხორცში, დაამყარებს მათ იმ ქვეშაობითაზე, რომ ღირსება კაცის თავისუფლობისა მიითხოვს ბოროტის შეძულებას, ხოლო კეთილის შეუყვარებას, როგორც შეგნის გონიერს, ზნეობითს და თავისუფლად არსებასა. ჩვენის ჰაზრით ყოველი ქვეშაობითად განათლებული გვაში მოვლენა, რომ შესწიროს ამ საგანსა თვისი გონებითი შრომა გამოსაყვანად ერისა ზნეობითი სიბნელისგან, იმ სიბნელისგან; რომლისა—გამოც იტანჯება თვით საზოგადოება...

გონება, ზნეობა და თავისუფლება არიან ისეთი ნიქნი კაცის სულისა, რომ იგინი აიყვანენ კაცსა პიროვნობის მაღალ ხარისხზედა, რომელსაც მოკლებულია პირუტყვი. კაცი, როგორც პიროვანი არსება, შეიგნებს თვის ვინაობას, იცის, ვინ არის თვით იგი და ვინ არის სხვა ადამიანი. შეიგნებს კაცი თვის სულიერ-ხორციელობას, გონიერობას, ზნეობას და თავისუფლობას. კაცი განარჩევს თავის თავს აგრეთვე პირუტყვთან და ნივთიერებათაგან. ამიტომ ყოველი ადამიანი, როგორც პიროვანი არსება, თვით პირად მოჰაზრობს, სურვობს, მოქმედობს, სწუხს, ხარობს, იტანჯება ან განცხრება. ყოველი ადამიანი თვით პირად, და არა სხვა ვინმე, არის პასუხის მგებელი ღვთისა და კაცთა წინაშე კარგის ანუ ცუდის ზნეობისთვის. პიროვნების ღირსება ვალდებულ ჰყოფს კაცსა რომ, იქნას მან უზენაესი პიროვანი არსება, ღმერთი-შემოქმედი, ის არსება, რომელსაც არამე თუ ესმის ადამიანის დაცვა-ვედრება, არამედ იცის მან ადამიანის დაცვარული ჰაზრიცა, იცის აწინდელი, მომავალი და წარსული ყოველის ადამიანისა და არის მსაჯული ადამიანის მოქმედებათა როგორც ბოროტთა, ისე კეთილთა. ეს ქვეშაობითა ყოველთვის უნდა ასსოვდეს კაცსა. იგი არის ცხოვრების მნათობი, რომელიც უჩვენებს კაცსა ბოროტის ნებასა და კეთილის სარგებლობასა.

ი ს ყ ი დ ე ბ ი ა ნ

დჰიანოზი დავით დამბაშიძისაგან შობამნილი და გამოცემული წიგნები:

თბილისში, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წიგნის მ.ღაზიში, ყვრილდამი—
დმწეებისა-ს რედაქციის სტამბაში.

1. საეკლესიო და ღვთის-მსასურების წიგნები.

- 1. ლოცვანი ნახატებიანი, გამოცემა მესამე. მართლ-მადიდებელი ეკლ. უმთავრესი დღესასწაულების ისტორიული მოხატობით. ამ ლოცვანში არის მთელი წლის ტროპარ-კონდაკები, სერობა, პარაკლისი ღვთის მშობლისა და ზიარების ლოცვა. აგრეთვე ამ ლოცვნის სრულს თევთა მტყუფლებანი აჰიან ჩართულნი საქართვ. წმადანები მათი ისტორიული მოთხრობით და ტროპარ-კონდაკებით. ფ. ყლით 30 კ. და უყდოთ . . . 25 კ.
- 2. წესი სწეულის ზიარებისა და ცრევილი პანაშეიდისა, ფსი . . . 10 კ.
- 3. სოცხლთა და გარდაცვალბულთა მოსხსენებელი კონდაკი (კარგის ყლით) ფ. . . 20 —
- 4. ძონდაკი იოანე ოქროპირის წირვისა უყდოთ 30 კ. კარგი ყლით . . . 50 >
- 5. შემოკლებული ლოცვანი ანანიით და თორმეტი საუფლო დღეების ტროპარ-კონდაკებით ფ. . . 5 >

2. სასაწულო და სახელმძღვანელო წიგნები.

- 1. დარიგება საღმრთო სჯულის სწავლებასზე, რომელიც უწყ. სინაღისაგან მოწონებულა ჩოგორც სასაწალო საღმრთო სჯულისა საეკლესიო-სამრეელო და სხვა პირველ დასაწყის სკოლებში—ფსი . . . 30 კ.
- 2. იგივე დარიგება საღმრთო სჯულის სწავლაზედ რუსულს და ქართულს ენაზე ხმის ამაღლებ ს ნიშნებით ყლით ფსი . . . 55 კ.
- 3. დწეებთაი გაცეცხლები საღმრთო სჯულის სწავლებასზე, ფსი . . . 15 —
- 4. ახალ სასუფიერო კონსისტორიათა წესდებულება—ფსი . . . 40 კ.

5. მღვდელთათვის საიდუმლოების შესრულების დროს საქირა სხელმძღვანელო წიგნი—
ფსი ყლით . . . 20 კ.

3. სამეურნალო წიგნები და დარიგება ჯანმრთელობის დაცვასზე.

- 1. ახალა კარბადანი, მეორე გამოცემა დამატებით, რომელიც განხილული, მოწონებული და ნება-დატულია კავკასიის საექიმო ჩიქე-საგან ყლით ფსი . . . 1 ?
- 2. დარიგება მხედველობის დაცვასა და თვალბების მოვლასზე, ფსი . . . 10 —
- 3. ჯანმრთელობა და ავადმყოფობა ექიმის საუბარო . . . 5 კ.

4. შესანიშნავი მონასტრები და ეკლესიები და ამ მონასტრების აღმშენებელთა ცხოვრების აღწერილობანი,

- 1. მტეთეს ტაძარი და წმად ნინო, ქართ. განმნათლებელი, ფსი. . . 15 კ.
- 2. ბელათის მონასტერი და ცხოვრების აღწერილობა მეფის დავით აღმაშენებ. . . 15 კ.
- იგივე რუსულ ენაზე . . . 20 >
- 3. შირა მღერმის მონასტერი და ცხოვრების აღწერა ღირსისა მამისა ჩვენისა შიოსი . . . 5 კ.
- 4. თბაქა-მომწ. დავით და კონსტანტინე და მოწამეთის მონასტარი.—ფსი . . . 5 კ.
- იგივე რუსულ ენაზე . . . 10 კ.
- 5. მარძიის მონასტერი, ფსი . . . 5 კ.
- 6. მარტულის მონასტერი . . . 2 კ.

5. საუფლო და ღვთის-მშობლის დღესასწაულების აღწერა სხეობრივ სწავლა დარიგებით.

- 1. ღვთის-მშობლის დაბეგა, სურათით . . . 2 —
- 2. ტაქად მიყანება ღვთის მშობლისა, ფ. . . 2 —
- 3. ამღლება პატრონისა და ცხელო-მყოფელისა ჯგარისა, სურათით . . . 2 —
- 4. შუა უფლისა . . . 2 კ.
- 5. მიჩქაა უშლისა, სურათით.—ფსი . . . 2 —
- 6. ხარბაა ყოვლად წმიდა ღვთის-მშობლისა 2 —
- 7. ბზობა სურათით—ფსი . . . 2 —
- 8. აღდგომა სურათით—ფსი . . . 2 —
- 9. მიძინება ყოვლად წმ. ღვთის-მშობლისა, 2 —
- 10. ბელთუქნელი ხატის ისტორია . . . 3 კ.